

Íkast til kjakið um fullveldið

Oyðimarkar-gongdin

Í sambandi við orðaskiftið um fullveldið og ríkis-rættarligu viðurskiptini millum Føroyar og Danmark í framtíðini hevur Jens Pauli Heinesen, rithøvundi, sent okkum grein í trimum pørtum, sum hann nevnrir »Íkast til kjakið um fullveldið«

3. partur

Kærleiki

Elska sambandsfólk Danmark? Elska tey tað danska málið, danskan kultur?

Vit lata danskarar sjálvar svara, tað hava teir gjørt so mangan bæði í talu og skrift: Nei, føringar elska ikki Danmark, teir elska okkum ikki, teir elska okkara pengapung.

Tað er ikki rættvíst at taka øll undir einum og siga føringar, tí tað er jú ein hópur av føringum, sum vil sleppa av við handa pengapungin. Og so paradoksalt tað ljóðar, (nú brúkt vit aftur hatta orðið), so er tað sjálvstýrisfólk, ið elska – ella skulu vit siga hava størstu virðing fyri Danmark, danskarar mentan, donskum siðarvi, donskum traditiónum. Hattani hava vit lært, at vit skulu hava størstu virðing fyri okkara egna siðarvi, okkara máli og mentan. At vit sjálvstýrt sjálf eiga at taka okkara lagnu í okkara egnu hendur og ikki lata onnur blóða fyri okkum og gera alt fyri okkum, sum vóru vit hjálparleys smábørn.

Tað er hattani, vit hava fingið tjóðskapar- og sjálvstýriskensluna.

Nú talan er um fullveldi, hvat tað so er fyri nakað, eru nóg sum ógvast við og eru heilt niðundir-komin av ótta, og vit hoyra ta avgomlu søguna aftur, tey somu orðini. Vit hava ikki ráð, vit duga ikki, vit megna tað ikki. Hetta gongur aldrin. Vit vita tað, vit, sum byggja á realitetir og hava bæði beinini á jörðini.

Tey byggja og hava bygt á realitetir, siga tey, tey hava havt bæði beinini á jörðini, og hygg, hvussu tað hevur gingist teimum. Ósigur oman á ósigur, sum víst á her framman-fyri.

Vitjunartíðin

Toka liggur, køvir av bæði torp og borg; svevur alt, sum fyrr tað svav enn foruttan sorg.

Sova vilja allir menn, vilja hava frið; sova konur, sova menn, unga fólk við.

Hesi orðini yrkti Jóanes bóndi fyri 104 árum síðani, og skulu tey verða galdandi 104 ár afturat? Skulu vit ganga somu tómgongd, somu oyðimarkargongd, ikki sleppa úr stað, men standa í sama køsti og blaka myrkju eftir hvørtjum øðrum? Tað er okkurt, ið kundi bent á tað.

Vit høvdu fina vitjan herfyri av einum smilandi statsministara. Man nakar danskur politikari nakrantíð hava blandað seg so nógv upp í føriskan politikk sum hesin politikarin?

Hansara tala, hansara talur, hvat mintu tr ikki nógv um tær fittu nýggj-árstalurnar hjá drotningini – ella hjá einum fittum, donskum biskupi, ið stendur á einum prædiku-stóli og lítur niður yvir síni eyðmjúku sóknarbørn og letur síni søtu orð regna niður yvir tey. Hasin láturligi prædiku-tónin.

Sum nógvir oyggja-búgvar eru vit eisini ofta ógvuliga trúskyldig, ógvuliga heimfóðislig, provinsiel, tað skal so lítið til at imponera okkum, so tað skal als ikki undra, um tað eydnaðist hesum manni at røra mangan hjartastreingin – uttan at tað samstundis eydnaðist okkum at uppdaga kuldán, kynismuna aftanfryi.

Eins og hesin maðurin standa nógvir javnaðar-politikarar uppi á sínum himmalpallum og líta niður yvir síni friðarligu seyðafylgi við hesi somu barnsligu arrogansu. Nógvir javnaðarfólk, bæði í talu

og skrift, vísa seg at vera meira sambandsk enn sambandsfólk, tí er at frykta fyri, at javnaðar-flokkurin fer at vera svik-urin, tá ið tað snýr seg um sjálvstýri ella fullveldi. Tað líkasum liggur í luftini.

Kanska fer sambands-flokkurin at reagera, sum hann plagar, og um 10-15 ár vera líka so hjartans fegin um fullveldi, sum hann gjørdist fyri Útvarp Føroya. Dag og viku, flaggið, málið osfr. (Væl at merkja: um vit fáa »fullveldi«).

Fara vit at kenna okkara vitjunartíð? Fer ungdóm-urin? Fara vit umsiðir at bretta hesi gomlu, slitnu, skitnu klæðini av okkum og fáa okkum nýggj? Fer javnaðarflokkurin (og sambandsflokkurin) umsiðir at tora at sleppa stórbúbbu á móður Danmark, at kuta nalva-streingin og ganga sjálvar og halda uppat við grulv-ingini? Op at dá, segði Dirch Passer. Ella fer hann framvegis at aka á búkin-um?

Ein ærlig meining

Niðanfyrstandi brot hava vit tikið úr einum enn óprentaðum riti. Tað er um ein sambandsmann, ið sigur sína ærliga meining, og nú kunnu onnur sambandsfólk, (úr øllum flokkum), um tey tíma ella um tey yvirhøvur lesa hetta, samanbera seg við hann og vita, um tey eru av somu áskoðan.

» – Politiskt eri eg konservativur, fanatiskur konservativur, segði hann, og tað eri eg stoltur av. Eg hati alt, sum hevur við loysing og sjálvstýri at gera.

Eg hati eisini javnaðarfólk, tí hvat vilja tey, hvat eru tey. Eink. Hvørki fuglur ella fiskur, hvørki sambandsfólk ella sjálvstýrisfólk. Tey vita ongan

tíð hvørtjum beini, tey skulu standa á, vingla til høgru og vinstru, reinir opportunistar. Prýða seg við lántum fjáðrum, spæla sosialistar og eru tað ikki heldur enn eg.

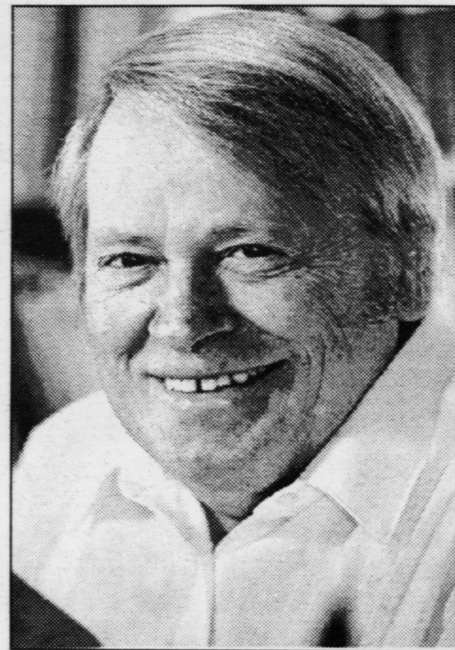
Ein persónur plagar at skriva politiskar greinar í bløðini. Í hesum greinum hevur hann, at vit liva av danskar olmussu, danskari náði, at vit eru snultarar og liva upp á nass. So-vorðið himmalrøpandi tvætl. Sum danskir stats-borgarar hava vit fullan rætt til hesar pengarnar, vit fáa úr Danmark, har er einki at rafla um, vit kunnu taka ímóti teimum við góðari samvitsku uttan á nakran hátt at skammast um tað og kenna okkum minni verd. Fullan rætt.

Bara í einum føri havi eg sæð henda góða mann skrivað nakað við skili í, og tað er, at sambandi átti at stríðst fyri aftur at blivið eitt danskt amt, ja, tað er tað vit øll áttu at stríðst fyri og kent sum okkara skyldu: aftur at blivið eitt danskt amt, tað hevði verið tað einasta rætt.

Skal eg vera púra ærligur, so er mín áskoðan tann, at henda kreppan, vit nú eru stødd í, hetta, at vit eru farin á húsangang, er eitt vælsignisli fyri okkara land og fólk, og eg eri klárur yvir, at nógvir sambandsfólk innast inni eru av somu áskoðan uttan at tora at siga tað hart, tí, hygg nú her.

Fullveldi, loysing hevði verið ein katastrofa fyri okkum øll, tann vissi deyði. Tað ljóðar paradok-salt, men kreppan, kreppurnar, húsangangurin bjargar okkum úr hesum vassa deyða, tí komi eg av tí sama at siga nakað paradoksalt við tygum:

Sambandsfólk ynskja innast inni, medvitandi ella ómedvitandi, viljað ella óviljað hesar kreppur



og – halt tær nú væl fast – hví halda tygum, at sambandið fór so gleivbeint upp í dansin um gullkálvin og rokið at lána okkum út í avgrundina. Var tað ikki bara fyri at skapa kreppu, húsangang og undirgang?

Hetta er bara ein tanki, ein hypotesa frá mínari síðu, eg veit ikki, um hon samsvarar við veruleikan, men eitt veit eg, hon samsvarar við mín veruleika, og hví skal eg vera óðrvísi enn onnur sambandsfólk. Kann eg ikki rokna við, at tey hugsa eins og eg, men tora bara ikki at siga tað bart út, nevnliga, at vit ynskja hesa kreppu, sum vit eru í, hesar kreppur, hesar ævigu kreppur, hesa ævigu hóttað um undirgang, tí, hygg nú her, so leingi vit hava hesa hóttað hangandi yvir okkum, eru vit fast samangreipað, fast samansveisað við Danmark og sleppa, gudi havi lov, ikki úr greipuni, vit eru bjargað til ævigar tíðir og nýtast ikki at óttast.

Tí eri eg líka glaður, ja, mestsum glaður fyri hesa kreppu og leggi ikki petti í, um vit ikki sleppa burtur úr henni; hví heldur tú, at sambandsflokkurin bert við hálvum hjarta ger nakað og hevur gjørt nakað fyri at sleppa burtur úr henni?

Vit vilja eina ferð med alla – kann eg sleppa at banna – læsa kjafin á hesum helvitis pakkinum, sum nú í hundráð ár hevur ákært okkum fyri at vera svikjarar og kvisslingar, læsa kjafin á teimum, so teir aldri fáa málið fyri seg aftur, men kvalast í teirra gorri, hesum svassinum, sum teir servera fyri okkum á hvørtjari einastu grækarismessu, hvørtjum einasta flaggdegi og hvørt-

ari einastu ólavssøku; so tey kóðna í teirra ævigu meylan og jarman um land og fólk, mál og mentan, áhh.

Maðurin gleitti á tonn og snerkti vanvirðisliga, hann hevði hug at spýta«.

Kennir nakar seg aftur, ella hvussu?

J. P. Heinesen

PS. Viðv. nýggjum lögtingshúsi fer undirritaði at loyva sær at koma við einum varligum uppskoti til umhugsunar. Latið gamla býin hava frið at liggja sum hann liggur og flytið lögtingshúsið t.d. niðan á høvdina eystan fyri R. C. Efferspes gøtu nakað oman fyri har, ið nýggju læknahúsinu skulu byggjast – um hetta letur seg gera væl at merkja, men har er gott útsýni yvir hartil gott pláss, har kann leggjast eitt veldugt lögtingstorg, ið sum ein royk kann rúma øllum Føroya fólk – bæði super-nationalistum og super-grenjum. Sendið uppskotið út til altjóða arkitektapping og reisið ein bygning – ella fleiri, ið skulu rúma heimins vakrasta parlament, landsstýri og allari okkara umsitning til gagns fyri øll. Fyri nógvum, nógvum árum síðani skrivaði undirritaði um nýtt lögtingshús í skaldsøguni Frænir eitur ormurin. Tað stendur at lesa á síðu 221.

JPH